

**UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
FACULTATEA DE STUDII EUROPENE
ȘCOALA DOCTORALĂ „PARADIGMA EUROPEANĂ”**

**René Daumal (1908-1944)
de la poezie
la metafizică experimentală**

Rezumatul tezei de doctorat

**Conducător științific:
Acad. prof. univ. dr. Basarab NICOLESCU**

**Doctorand:
Marius Cristian ENE**

**Cluj-Napoca
2011**

CUPRINS

MULȚUMIRI	p. 3
CUPRINS.....	p. 5
INTRODUCERE.....	p.9
I: RENÉ DAUMAL – PREZENTARE BIO-BIBLIOGRAFICĂ ȘI REPERE CRITICE.....	p.25
II AVANTAJELE UNEI CERCETĂRI A ACTIVITĂȚII LUI RENÉ DAUMAL CU AJUTORUL METODOLOGIEI TRANSDISCIPLINARE	
II 1) Metodologia transdisciplinară.....	p.40
II 2) Avantajele unei cercetării a activității lui René Daumal cu ajutorul metodologiei transdisciplinare.....	p.48
III RENÉ DAUMAL ȘI EXPERIENȚELE DETERMINANTE ALE TINEREȚII	
III 1) „Frații simpliști“, amintirea determinantă și descoperirea unui alt nivel de realitate	p.57

III 2) Lecturi determinante: poeții vizionari, metafizica experimentală și filosofia negației	p.63
III 3) Lecturi determinante: misticismul și esoterismul.....	p.69
III 4) Concluzii.....	p.74
III 5) Contribuții personale.....	p.76

IV RENÉ DAUMAL ȘI AVANGARDA LITERARĂ A SECOLULUI AL XX-LEA

IV 1) Marele Joc și mișcarea suprarealistă.....	p.74
IV 2) Scrisoarea deschisă către André Breton: istoria literară și istoria cataclismelor	p.85
IV 3) René Daumal, suprarealist?	p.90
IV 4) Concluzii.....	p.94
IV 5) Contribuții personale.....	p.96

V RENÉ DAUMAL ȘI TRADIȚIA HINDUSĂ

V 1) Omul hindus și omul occidental: concepția despre viață, cunoaștere și poezie;	p.97
V 2) Puterile cuvântului în poetica hindusă: analogia om-poezie.....	p.108
V 3) Le Contre-Ciel, maya și starea de bardo.....	p.117
V 4) Universul oniric daumalian – paralele cu gândirea hindusă	p.127
V 5) Concluzii.....	p.134
V 6) Contribuții personale	p.136

VI RENÉ DAUMAL ȘI A PATRA CALE

VI 1) AlexAndré de Salzmänn și „poarta strâmtă“	p.137
---	-------

VI 2) René Daumal și grupurile de <i>A patra Cale</i>	p.144
VI 3) Mărturii epistolare despre <i>A patra Cale</i>	p.153
VI 4) <i>Muntele analog</i> , transpunere poetică a unei experiențe spirituale ...	p.160
VI 5) Concluzii.....	p.166
VI 6) Contribuții personale.....	p.168

VII SINTEZA: POEZIE ALBĂ ȘI METAFIZICĂ EXPERIMENTALĂ

VII 1) Definitivarea concepției despre poezie albă și poezie neagră.....	p.169
VII 2) Evoluția concepției de metafizică experimentală: lucrul cu sine în poezie	p.174
VII 3) Originalitatea creației lui René Daumal.....	p.180
VII 4) Concluzii.....	p.189
VII 5) Contribuții personale.....	p.191

VIII CONCLUZII GENERALE

VIII 1) Concluzii.....	p.192
VIII 2) Direcții de studiu	p.197

IX BIBLIOGRAFIE

IX 1) BIBLIOGRAFIE PRINCIPALĂ

A) Opera lui René Daumal.....	p.200
B) Documente privitoare la activitatea lui René Daumal.....	p.203
C) Studii despre viața și activitatea lui René Daumal.....	p.204
D) Studii transdisciplinare.....	p.207

IX 2) BIBLIOGRAFIE SECUNDARĂ

A) Studii despre suprarealism și mișcarea de avangardă.....p.209

B) Studii despre spiritualitatea hindusă.....p.211

C) Studii despre A patra cale.....p.212

IX 3) CONTRIBUȚII PERSONALE p.213

REZUMAT – ÎN LIMBA ROMÂNĂ p.215

REZUMAT – ÎN LIMBA ENGLEZĂ.....p.217

REZUMAT – ÎN LIMBA FRANCEZĂ.....p.219

În cadrul acestei teze, opera și activitatea poetului, filosofului, romancierului, căutătorului spiritual francez René Daumal au fost abordate din perspectivă transdisciplinară, care își propune astfel să completeze perspectivele anterioare – disciplinare, multidisciplinare și pluridisciplinare – din care a fost abordată aceeași temă.

Am pornit în acest demers de la constatarea unei tendințe existente în cea mai mare parte a studiilor publicate anterior, având ca temă opera literară, evoluția spirituală sau eseistica lui René Daumal: aceea de a acorda atenție îndeosebi uneia dintre laturile acestei activități, neglijându-le sau diminuând importanța celorlalte. Același lucru este valabil și pentru influențele diferite care s-au exercitat asupra poetului, pe parcursul vieții sale.

Astfel, o primă tendință este aceea de a pune accent pe raporturile lui René Daumal cu avangarda literară pariziană din perioada interbelică și cu gruparea suprarealistă a lui André Breton în special, și de a considera că momentul suprem în creația sa este reprezentat de activitatea desfășurată în cadrul revistei „Le Grand Jeu“. Perioada de după 1930 – când René Daumal se îndepărtează, treptat, de foștii colaboratori și, din punct de vedere al evoluției spirituale, se apropie de A patra cale, este considerată una de involuție. Despărțirea de Marele Joc e percepută drept momentul de început al rupturii lui Daumal de adevărata literatură.

O a doua tendință este opusă celei amintite anterior, atât din punct de vedere al perioadei de creației pe care se pune accent, cât și al atitudinii față de influențele ce s-au exercitat, de-a lungul timpului, asupra poetului. Este vorba de direcția de cercetare care tinde să îl considere pe Daumal în primul rând un discipol al lui G. I. Gurdjieff și, dincolo de contactele cu suprarealiștii – considerate doar rătăcirii ale tinereții, de care s-a desprins oricum relativ repede – se insistă asupra valorii romanelor sale și în special a Muntelui Analog, considerat expresia literară a experienței lui René de pe A patra cale.

În fine, o a treia tendință insistă asupra faptului că René Daumal nu poate fi considerat un om al timpului său: fie că era vorba de conservatori sau de promotorii ideii de revoluție, de adepții vechiului mod de a face literatură sau de avangardiștii, contemporanii săi au reprezentat o cruntă dezamăgire pentru poet, care a fost atras – și influențat – mai de grabă de un cu totul alt spațiu spiritual: cel al Indiei vedice. Se vorbește, în acest sens, despre „yoga poetică“ și despre „René Daumal, poet sanscrit“.

După ce am indicat avantajele unei cercetări transdisciplinare, centrată pe ceea ce unește diferitele domenii ale cunoașterii, aplicată asupra unei opere studiată în general fragmentat, insistându-se pe diferențe, și nu pe ceea ce se află „între“ sau, cu atât mai puțin pe ceea ce „străbate“ diferitele domenii, am realizat o prezentare bio-bibliografică și am indicat, de asemenea, principalele referințe critice necesare pentru cunoașterea operei lui René Daumal, operă încă insuficient apreciată chiar în spațiul francez, pentru a nu mai vorbi despre destinul său în spațiul românesc, unde abia în ultimul deceniu au fost făcuți primii pași pentru cunoașterea sa. (Deși am putut observa, pe parcursul acestui studiu, că René Daumal era familiarizat cu activitatea românilor aflați la Paris în perioada interbelică, apreciind activitatea lui Pius Servien și a lui Benjamin Fondane, de pildă).

Înainte de a aborda fiecare dintre cele trei direcții fundamentale, amintite anterior, în cercetarea operei lui René Daumal, am acordat atenție, într-un capitol separat, „experiențelor determinante ale tinereții“. Dincolo de atenția acordată textului „Le souvenir déterminant“, unanim considerat drept fundamental pentru înțelegerea primei perioade de creație a lui René Daumal, am scos în evidență atitudinea conștientă cu care René Daumal lectura încă din această perioadă de sfârșit de adolescență și de început de tinerețe texte filosofice, religioase sau literare.

În acest sens, am prezentat modul în care, pornind de la lecturile sale filosofice, Daumal a ajuns să realizeze o clasificare proprie a doctrinelor filosofice, distingând între trei tipuri de idealism și trei tipuri de materialism. De asemenea, am evidențiat modul original în care Daumal, utilizând conceptul de patafizică, creat de Alfred Jarry, ajunge la problema nivelurilor de percepție și a nivelurilor de realitate, printr-o abordare extrem de personală a unei teme aparent neserioase – cea a apariției fantomelor.

În capitolul următor, am analizat problema raporturilor dintre René Daumal și Marele Joc, pe de o parte, și André Breton și gruparea suprarealistă condusă de acesta, pe de altă parte. Am remarcat, cu această ocazie, diferențele existente între *Frații simpliști* și colectivul din jurul revistei *Marelui Joc*, în ceea ce privește componența, dar și atitudinea față de avangardă, în sensul că noii-veniți, în frunte cu pictorul ceh Sima și poetul și criticul Roland de Renéville au avut o contribuție esențială în intensificarea contactelor cu suprarealiștii.

Cercetând textele lui Daumal, pe această temă, am ajuns la concluzia unei atitudini diferite a acestuia față de André Breton și față de gruparea suprarealistă al cărei lider acesta era. René Daumal nu critică metodele formulate de Breton – precum dicteul automat – ci imitarea acestora de către persoanele din jurul lui Breton, care nu numai că nu îmbogățeau astfel activitatea grupării prin vreun element personal, dar compromiteau și principiile deja existente.

În continuare, am subliniat că elementele comune existente între Daumal și suprarealiști – îndeosebi refuzul vechii societăți și al vechiului mod de a face literatură, precum și înțelegerea necesității unei revolte – nu au dus și la găsirea unor soluții similare.

Mai degrabă decât în disputele dintre diferitele grupări literare din epoca sa, René Daumal a găsit principii care i-au influențat decisiv modul de a gândi și stilul de a scrie poezie în vechile texte aparținând literaturii sanscrite.

Înainte de a ajunge însă să înțeleagă și să prezinte în scris diferențele dintre poezia sanscrită și poezia occidentală contemporană, René Daumal a căutat să înțeleagă diferențele existente între reprezentanții civilizației hinduse și cei ai civilizației contemporane occidentale, în ceea ce privește relația cu sine, cu lumea și cu cunoașterea. Apoi, autorul a folosit inclusiv pe plan literar concluziile desprinse din această paralelă, creând personaje precum sofii din *La Grande Beuverie* sau oamenii-numai-coajă din *Muntele Analog*.

Analizând textele teoretice ale lui René Daumal cu privire la poetica hindusă, am scos în evidență trei aspecte din concepția hindusă asupra poeziei care l-au influențat decisiv: ideea strânsei înlănțuiri între a trăi, a cunoaște și a crea poezie, insistența asupra stării de conștiință necesare atât pentru a scrie poezie, cât și pentru a înțelege poezia, precum și analogia existentă între om și poezie. De asemenea, am realizat o paralelă între stările de conștiință existente în cărțile vechii Indii și stările de conștiință despre care vorbește René Daumal în esul *Nerval le Nyctalope*.

În capitolul următor, am analizat problema complexă a influenței pe care Institutul pentru Dezvoltarea Armonioasă a Omului, condus de G. I. Gurdjieff, l-a exercitat asupra poetului. Am scos în evidență, cu această ocazie, contextul în care se desfășoară întâlnirea dintre René Daumal și Alexandre de Salzmann, precum și modul în care

Daumal însuși s-a referit, ulterior, la această întâlnire. De asemenea, am evidențiat asemănările existente între Alexandre de Salzmann și René Daumal, doi creatori de excepție uniți nu numai de aderența la aceeași școală spirituală.

Făcând apel atât la documente epistolare, cât și la fragmente din opera literară a lui René Daumal, am discutat fiecare dintre teoriile existente, în ceea ce privește influența școlii spirituale cunoscute sub numele de *A patra cale* asupra lui René Daumal. Am acordat atenție nu numai scrisorilor adresate doamnei de Salzmann sau altor membri ai acestei școli spirituale, ci și celor în care discută, pe această temă, cu persoane neutre.

Datorită acestor demersuri, am putut evidenția modul covârșitor în care *A patra cale* l-a influențat pe Daumal, fără să devină însă un mod de gândire urmat de acesta în bloc, fără spirit critic, și fără să îl determine să renunțe la celelalte interese ale sale, precum cel legat de limba și de spiritualitatea sanscrită.

În capitolul final, după studierea celor trei direcții fundamentale, am putut evidenția modul în care acestea au contribuit la crearea, de către René Daumal, a unei sinteze profund originale.

Am ilustrat modul în care în care contactul cu suprarealiștii, sfaturile primite de la alxeAndré de Salzmann, dar și concepte hinduse fundamentale, precum cel de „grade de poezie“ au fost folosite în mod creator de René Daumal pentru definitivarea propriei concepții despre poeziei, ilustrată în eseul „*Poésie noire, poésie blanche*“.

Am putut evidenția, de asemenea, modul în care, la elaborarea concepției „poeziei ca hrană“ a contribuit teoria tipurilor de hrană de pe *A patra cale*, îmbogățită de lecturile sanscrite ale poetului – exemplu de utilizare a unui concept spiritual pe tărâm literar.

Am evidențiat, de asemenea, importanța exercițiilor concrete indicate de René Daumal în opera sa – numite de el „rețetele Marelui Joc“ -, ca ilustrare practică a ideii fundamentale de metafizică experimentală și am scos în evidență rolul pe care René Daumal îl acorda metafizicii, care se adresează ființei umane ca întreg, nu doar unuia dintre aspectele acesteia, așa cum se întâmplă cu etica, estetica sau cu filosofia științelor.

În final, am evidențiat modul în care, prin studierea impactului celor mai recente descoperiri ale științei moderne asupra dezvoltării omului și a umanității, precum și prin punerea în dialog a diferitelor discipline – de pildă, în exercițiul de imaginație privind

„lirismul matematic“ – René Daumal poate fi considerat un precursor al transdisciplinarității.

IX BIBLIOGRAFIE

1) BIBLIOGRAFIE PRINCIPALĂ

A) Opera lui René Daumal

*** *Le Grand Jeu*, Ce Cahier reproduit intégralement les textes parus dans les trois numéros publiés de la revue *Le Grand Jeu*, et d'importants textes rassemblées par Marc Thivolet, L'Herne, *L'écriture des vivants*, Série dirigée et établie par Pierre Bernard, 1968, Paris

*** *René Daumal, Dossier* Conçu et dirigé par Pascal Sigoda, Les dossier H, L'Age d'homme, 1993 ;

*** *Le Grand Jeu. Collection complète*, Editions Jean-Michel Place, Paris, 1977

René Daumal, *Le Contre-Ciel suivi de Les dernières paroles du poete, Preface de Claudio Rugafiori*, Gallimard, 1970;

René Daumal, *L'evidence absurde, Essais et Notes, I (1926-1934), Edition etablie par Cludio Rugafiori*, Paris, Gallimrg, 1972 ;

René Daumal, *La Grande Beuverie, nouvelle edition etablie par Claudio Rugafiori*, Gallimard, 1980;

René Daumal, *Le Catéchisme*, illustré par Maurice Henry, Editions de La Grive, 1968

René Daumal ou le retour à soi, texts inédits de René Daumal, Etudes sur son oeuvre, L'Originel, Paris, 1981

René Daumal, *Chroniques cinématographiques. 1934 (Aujourd'hui)*, Au Signe de la Licorne, 2004

René Daumal, *Lettre sur l'art de mentir*, in „Fusees”, 1re année, numero special aout-septembre 1942, nos 4 et 5, Sincerite

René Daumal, *Essais et notes, I, Chaque fois que l'aube parait*, Gallimard, 1953

René Daumal, *Les Pouvoirs de la parole, Essais et Notes, II (1933 – 1943)*, Edition établie par Cludio Rugafiori, Gallimard, 1981 ;

René Daumal, *Tu t'es toujours trompé*, Edition établie et présentée par Jack Daumal, Mercure de France, 1970 ;

René Daumal, *Bharata. L'origine du theatre. La poésie et la musique en Inde*, traductions de texts sacres et profanes. Introduction de Jacques Masui, Gallimard, 1970

René Daumal, *Rapt*, in Benjamine Fondane, *Ecrits pour le cinema. Le muet et le parlant. nouvelle edition. textes reunis et presentes par michel carassou, Olivier Salazar-Ferrer et Ramona Fotiade*, publie avec le concours du Centre National du Livre, editions Non Lieu Verdier/poche, 2007

René Daumal, *Le Mont Analogue, roman d'aventures alpines, non euclidiennes et symboliquement authentiques*, Gallimard, 2003

René Daumal, *Muntele Analog*, prefață de Basarab Nicolescu, traducere de Marius Cristian Ene, Editura Niculescu, București, 2009;

René Daumal, *La Grande Beuverie*, nouvelle édition établie par Claudio Ruffini, Gallimard, 1980

B) Documente privitoare la activitatea lui René Daumal

Roger Gilbert-Lecomte, *Correspondance. Lettres adressées a René Daumal, Roger Vailland, René Maublanc, Pierre Minet, Vera Milanova et Jean Puyaubert, préface et notes de Pierre Minet*, Gallimard, 1971 ;

René Daumal, *Correspondence, I 1915-1928, Editions établie, presente et adnotee par H. J. Maxwell*, Gallimard, 1992

René Daumal, *Correspondance, II, 1929-1932, édition établie, présenté et annotée par H : J : Maxwell* , Gallimard, 1994 ;

René Daumal, *Correspondence, III, 1933-1944, Edition établie, presentee et annotee par H. J. Maxwell et C. Rugafiori*, Gallimard, 1996

René Daumal, *Lettres a ses amis*, I, Gallimard, 1958

René Daumal, *Letters on the search of awakening, 1930-1944, translation by Gabriela Ansari and Roger Lipsey, introduction by Roger Lipsey*, Dolmen Meadow Editions, Toronto,

Documents spirituels. I. Jacques Masti, De la vie interieure.,. Choix de texts, Editions des Cahiers du Sud,

C) Studii despre viața și activitatea lui René Daumal

*** *Grand Jeu et surréalisme. Reims, Paris, Prague, Le Ludion*, Musée de beaux-arts de la ville de Reims, 2003 ;

*** *René Daumal ou le perpétuel incandescent*, Etudes, Temoignages, documents inédits, (sous la direction de Basarab Nicolescu și Jean-Philippe de Tonnac), Bois d'Orion, Ile-sur-la Sorgue, Franta, 2008 ;

*** René Daumal, *Le desir d'être*, (sous la direction de Philippe Vaillant), Collection Les 3 Mondes, 2009

*** *Exposition René Daumal*, Exposition conçue par Pascal Sigoda et Annie Bissarette au Lycée Chanzy et réalisée dans le cadre d'un projet d'action éducative et en collaboration avec la Ville de Charleville-Mézières, Lycée Chanzy, 16-21 avril 1984, Musée Rimbaud, 25 avril-20 mai 1984, Dessin de Claude-Henri Fournerie.

*** *René Daumal dans la courbure de la science*, în „Le Lettre de Pagicaire”, mai-juin-juillet 1994, - numéro spécial -, numéro 1,

La parole proximale de René Daumal ou les pouvoirs du silence, texte paru en 1993 dans „Le Dossier H Spécial Daumal” aux Editions de L'Age de l'homme

René Daumal et ses abords immédiats, dossier établi, présenté et annoté par Pascal Sigoda, Editeur Mont analogue, 1994

La voie de René Daumal du Grand Jeu au Mont analogue, communication bibliographie international, 1964-1967, 5, 1967-1968,

Le non-dualisme de Spinoza – Daumal ou la dynamite philosophique (pp. 769-787) în „La Nouvelle Revue Française”, 22e année, No 248, 1er mai 1934,

René Daumal – „La Grive”, No 135-136, 40 annee, juillet-decembre 1967,

René Daumal, *Poésie blanche et poésie noire* în „Fontaine, De la poésie comme exercice spiritual (Revue mensuelle de la poésie et des lettres francaises“, 19-20)

Antologie des philosophes francais contemporains, deuxieme edition, edition du Sagittaire (Anciennes Editions Kra),

Special ni vu, ni connu, no 2, juin 1997, sans droit d’auteur ni d’editeur, faites circuler! Prix selon votre appreciation

Jean Bies, *René Daumal, une etude de... avec un choix de texts une bibliographie des illustrations*, Editions Seghers, 1973

Philippe van den Broeck, *René Daumal, Pataphysicien?*, în „*Les dossiers H – René Daumal*“, martie 1993, pp. 79-84

Pascal Boue, *Le narrateur et ses doubles dans La grande beuverie de René Daumal*, texte paru dans la revue „Littératures” en 1988 (<http://www.multimania.com/pag/narrate.htm>)

Karine Guihard, *La mort et la quete de l’absolu dans l’oeuvre de René Daumal*, memoire de maitrise de lettres modernes, septembre 1997, Universite du Maine, UFR Lettres modernes;

Pierre Minet, *A Defaite, Confessions*, Editions Jacques Antoine, 1973

Emilio Saura, René Daumal y la „ensenanza” de Gurdjieff (<http://www.geocities.com/symbolos/s8saura.htm>)

Kathleen Ferrick Rosenblatt, *René Daumal au-dela de l'horizon*, Jose Corti, Paris, 1992;

Kathleen Ferrick Rosenblatt, *René Daumal, The Life and Work of a Mystic Guide*, Suny Press, New York, 1999

Jean-Philippe de Tonnac, *René Daumal, l'archange*, Bernard Grasset, Paris, 1998;

Jean Philippe de Tonnac, *René Daumal L'archange*, Paris, Grasset, 1998

D) Studii transdisciplinare

Pompiliu Crăciunescu, *Eminescu, paradisul infernal și transcsmologia*, Prefață de Basarab Nicolescu, Iași, Editura Junimea, 2004;

Pompiliu Crăciunescu, *Vintilă Horia: Translittérature et réalité*, Éd. l'Homme indivis, 2008.

Ilie, Emanuela, *Basarab Nicolescu, eseu monografic*, Editura Timpul, Iași, 2008.

Morin, Edgar, *Paradigma pierdută: natura umană, traducere de Iulian Popescu*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași, 1999.

Basarab Nicolescu (ed.), *Le sacré aujourd'hui, Rocher, Colecția „Transdisciplinarité”*, Monaco, 2003; Basarab Nicolescu, „Le tiers et le sacré”, în Basarab Nicolescu (ed.), *Le sacré aujourd'hui, Rocher, Colecția „Transdisciplinarité”*, Monaco, 2003

Basarab Nicolescu și Magda Stavinschi (eds.), *Science and Orthodoxy, a Necessary Dialogue*, Editura Curtea Veche, Colecția Știință și Religie, București, 2006

Basarab Nicolescu, *Transdisciplinarity – past, present and future*, în Bertus Haverkort și Coen Reijntjes (eds.) „Moving worldviews – reshaping sciences, policies and practices for endogenous sustainable development“, Compas Editions: Holland, pp. 142-166, 2006

Basarab Nicolescu, *Noi, particula și lumea, traducere din limba franceză de Vasile Sporici*, Editura Junimea, Iași, 2007 ;

Basarab Nicolescu, *Transdisciplinaritatea. Manifest, traducere din limba franceză de Horia Mihail Vasilescu*, Editura Junimea, Iași, 2007 ;

Basarab Nicolescu, *Teoreme poetice*, traducere din limba franceză de L. M. Arcade, Prefață de Michel Camus, Editura Junimea, Iași, 2007 ;

Basarab Nicolescu, *Știința, sensul și evoluția. Eseu asupra lui Jakob Boehme, ediția a III-a, prefață de Antoine Faivre, Traducere din limba franceză de Aurelia Batali*, Cartea Românească, 2007 ;

Basarab Nicolescu, *Știința, sensul și evoluția. Eseu asupra lui Jakob Bohme, ediția a III-a, cu o prefață de Antoine Faivre*, traducere din limba franceză de Aurelia Batali, Editura Cartea Românească, București, 2007,

Basarab Nicolescu, *Spiritual dimension of democracy – utopia or necessity*, în Andréi Marga, Theodor Bercheim și Jan Sadlak (eds.), „Living in Truth“, Cluj University Press, Cluj-Napoca, 2008

Basarab Nicolescu, *Câteva considerații asupra neo-ateismului contemporan*, în „Tabor“, nr. 5, august 2008

Basarab Nicolescu, *În oglinda destinului. Eseuri autobiografice*, Editura Ideea Europeană, 2009;

Basarab Nicolescu, *Ce este Realitatea? – reflecții în jurul operei lui Stephane Lupasco*, traducere din limba franceză de Simona Modreanu, Editura Junimea, Colecția ANANTA. Studii transdisciplinare, Iași, 2009,

2) BIBLIOGRAFIE SECUNDARĂ

A) Studii despre suprarealism și mișcarea de avangardă

André Breton, *What is Surrealism? Selected Writings, edited and introduced by Franklin Rosemont*, Pathfinder Press, New York, 1978. (*What is Surrealism?* este titlul conferinței ținute de Breton la Bruxelles pe data de 1 iunie 1934)

Findlay, Carter Vaughn and John Alexander Murray Rothney, *Western Intellectual and Artistic Life*, Twentieth Century World, 3rd Ed. Boston: Houghton Mifflin Company, 1994.

Néret, Gilles, *Salvador Dalí*, traducere de Constantin Lucian, editura Noi Media Print și Taschen, București, 2003.

Alfred Jarry, *Ubu*, Editura Paralela 45, București, 2009

Petrisor-Claudiu Militaru, *Surrealism and Modern Science - A transdisciplinary approach / Surréalisme et science moderne - Une approche transdisciplinaire / Suprarealismul și știința modernă - O abordare transdisciplinară*, thèse de doctorat en Philosophie (Etudes Transdisciplinaires), Babes-Bolyai University of Cluj-Napoca / Université Babes-Bolyai de Cluj-Napoca / Universitatea Babes-Bolyai din Cluj-Napoca, Cluj-Napoca, Roumanie, 2010, 233 pages.

Ovidiu Morar, *Avangardismul românesc*, Editura Fundației Culturale „Idea Europeană”, București, 2005.

Ovidiu Morar, *Avatarurile suprarealismului românesc*, Editura Univers., București, 2003.

Ovidiu Morar, *Scriitori evrei din România*, Editura Fundației Culturale „Idea Europeană”, București, 2006.

Ion Pop, *Din avangardă spre ariergardă*, Editura Vinea, București, 2010.

Ion Pop, *Avangarda în literatura română*, Colecția „Sinteze”, Editura Atlas, București, 2000.

Ion Pop, *Jocul poeziei*, Editura Cartea Românească, București, 1985.

Ion Pop, *Avangardismul poetic românesc*, Editura pentru Literatură, București, 1969.

Sebbag, Georges, *Suprarealismul, traducere de Marius Ghica*, Editura Cartea Românească, București, 1999.

B) Studii despre spiritualitatea hindusă

*** *Bhagavad-Gita, Traducere din limba sanscrită, notă introductivă, comentarii și note de Sergiu Al. George*, Editura Herald, București, 1998;

*** *Bhagavad Gita așa cum este ea, Ediția a doua, Textul original sanscrit, transcrierea cu caractere romane, echivalentele românești, traducere și comentarii detaliate de Grația Sa Divină A. C. Bhaktivedanta Swami Prabhupada*, The Bhaktivedanta Book Trust, 2007;

*** *Cartea tibetană a mortilor - Bardo Thodol, traducere de Horia Al. Cabuti*, Editura Herald, București, 2011

Ananda K. Coomaraswamy , *Hinduism și buddhism* (note de lectura), Editura Humanitas, București, 2006.

René Guénon, *Introducere generală în studiul doctrinelor hinduse*, Editura Herald, 2006;

Dalai Lama, *Comorile buddhismului tibetan*, traducere de Dan Chiaburu și claudia Marinescu, Editura Herald, București, 2008,

Geshe Rabten, *Comorile Dharmei*, traducere de Mircea Costin Glăvan, Editura Herald, București, 2004;

Gonsar Rinpoche, *Esența doctrinei buddhiste*, traducere de Mircea Costin Glăvan, Editura Herald, București, 2010

C) Studii despre A patra cale

G. I. Gurdjieff, *Recits de Belzebuth a son petit-fils, Critique objectivement impartiale de la vie des hommes, ouvrage traduit du russe par Jeanne de Salzmänn avec l'aide de Henri Tracol*, Edition du Rocher, 1996;

G. I. Gurdjieff, *Întâlniri cu oameni remarcabili*, Editura Niculescu, Bucuresti, 2006

P. D. Ouspenski, *Fragments d'un enseignement inconnu*, Editions Stock, 1949

P. D. Ouspenski, *În căutarea miraculosului – fragmente dintr-o învățătură necunoscută*, Editura Prior Pages, 2000;

Basarab Nicolescu, *Gurdjieff's Philosophy of Nature* in „Gurdjieff: Essays and Refections on the Man and his Teaching“, Editors: Jacob Needleman and George Baker, The continuum International Publishing Group Inc., New York, 2004;

3) CONTRIBUȚII PERSONALE

Traduceri:

René Daumal, *Muntele Analog*, prefață de Basarab Nicolescu, traducere de Marius Cristian Ene, Editura Niculescu, București, 2009;

Kathleen Ferrick Rosenblatt, *René Daumal văzut din Statele Unite*, traducere a eseului *René Daumal vu des Etats-Unis*, apărut în „*René Daumal ou le perpétuel incandescent*“, Etudes, Temoignages, documents inédits, (sous la direction de Basarab Nicolescu și Jean-Philippe de Tonnac), Bois d'Orion, Ile-sur-la Sorgue, Franta, 2008, pp. 163-167, în „*Sisif*“, nr. 28-29, 1 februarie 2011 – traducere de Marius Cristian Ene ;

Studii

Marius-Cristian Ene, *René Daumal și poezia albă* în „*Analele Universității din Craiova*, seria Științe filologice, Literatură română, universală și comparată“, Anul XXXII, nr. 1-2, 2010, pp. 126-139;

Marius Cristian Ene, *René Daumal, Căutătorul care îndeamnă la căutare* în „*Sisif*“, nr. 28-29, 1 februarie 2011;

Conferințe:

Marius Cristian Ene, *Poezia și matematica în opera lui René Daumal*, Eugen Barbu și Basarab Nicolescu, comunicare susținută în cadrul Școlii de vară „Interacțiunea între știință, spiritualitate, artă și societate –Aspecte transdisciplinare, Sala Nicolae Ivan, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, 17 aprilie 2010.

Interviuri

Dacă știința și religia vor accepta să dialogheze, atunci orbul va vedea și surdul va auzi, Interviu cu Basarab Nicolescu realizat de Petrișor Militaru și Marius Ene, apărut în „Convorbiri literare“, Iași, februarie 2010, pp. 10-16 și Sisif, nr. 26-27, 1 februarie 2010;

ABSTRACT

A transdisciplinary approach was used to analyze the life and work of French poet, novelist, philosopher, essayist, spiritual seeker, and pataphysician and sanscritologist Rene Daumal.

Born in 1908 in Boulzicourt (in the Ardennes), and died in 1944 in Paris, Rene Daumal was, due to the diversity of its concerns, the subject of multiple controversies. Generally, we noted three main trends in judging his literary work and its activity, each tending to focus, predominantly, on one level of his personality. There is thus a tendency to think of avant-garde poet, which is closely linked with the surrealists, surrealist himself, in some aspects. The second trend is to focus on his passion for India, materialized in a series of essays on Indian poetry, in a study of the origins of Sanskrit drama and a Sanskrit grammar - to mention only the fundamental aspects. Also, spiritual, Hinduism is considered to mark a decisive. Finally, a third trend considers him primarily a follower of the spiritual movement known as The fourth Way, founded and led by Georges Ivanovitch Gurdjieff.

The advantages of a transdisciplinary approach is precisely that the focus is not on differences, but on what unites, on what is "between" different disciplines and what crosses different disciplines.

Studying each of the three fundamental directions in research work of Daumal have been mentioned above he made a profoundly original synthesis, in which each of the three influences - Surrealism, Sanskrit literature and The fourth way - played a fundamental role, not to get so to overshadow the others.

On the contrary, the wisdom of old Sanskrit, literary theories discussed with Andre Breton and the spiritual exercises of the Fourth Way helped to form his own conception of poetry, understood as "white poetry, black poetry," depending on how it serves „superhuman or subhuman“ or after the increasing or decreasing consciousness.

In a transdisciplinary approach that includes multiple elements, Rene Daumal himself concluded that each of the branches of philosophy not only addresses part of the human being (logic - instincts and motor center, aesthetics - affective, general theory of

science - the intellect), while metaphysics is one that is being addressed to the human being in its entirety, requiring and helping consciousness - like white poetry.

The originality of the poet consist also in the fact that he provides practical exercises designed to help his readers to reach the stage of white poets, or at least to gain the necessary consciousness for understanding this type of poetry .

Thus, transdisciplinary approach has proven useful in highlighting what is deeply original in the work of an author judged far more in view of what influenced him than of what he has done with the results of these different influences.

RESUME

Une approche transdisciplinaire a été utilisée pour analyser la vie et l'œuvre du poète, romancier, philosophe, essayiste, chercheur spirituel, sanscritologue et pataphysicien français René Daumal.

Né en 1908 à Boulzicourt, dans les Ardennes, et mort en 1944 à Paris, René Daumal a été, en raison de la diversité de ses préoccupations, l'objet de multiples controverses. En général, nous avons noté trois tendances principales dans le jugement de son œuvre littéraire et de son activité, chacun tendant à se concentrer, surtout, sur un seul niveau de sa personnalité. Il y a une forte tendance de le considérer comme un poète d'avant-garde, étroitement lié avec les surréalistes, surréaliste lui-même, sous certains aspects. La deuxième tendance est de se concentrer sur sa passion pour l'Inde, matérialisée en une série d'essais sur la poésie indienne, une étude sur les origines du théâtre sanscrit et une grammaire sanskrite - pour ne citer que les aspects fondamentaux. Spirituellement, l'hindouisme est aussi considéré comme une marque décisive. Enfin, une troisième tendance le considère principalement comme un adepte du mouvement spirituel connu sous le nom de La quatrième voie, fondée et dirigée par Georges Ivanovitch Gurdjieff.

Les avantages d'une approche transdisciplinaire est précisément celui que l'accent est mis non sur les différences, mais surtout sur ce qui unit, sur ce qui est «entre» les différentes disciplines et ce qui traverse les différentes disciplines.

Tout en étudiant les trois directions fondamentales mentionnés ci-dessus, nous avons conclu que René Daumal a réalisé une synthèse profondément originale, à travers laquelle chacune des trois influences - le surréalisme, le littérature hindoue et La quatrième voie - a joué un rôle fondamental, sans qu'elles s'éclipsent les unes les autres. Au contraire, la sagesse des vieux hindous, les théories littéraires vivement discutés avec André Breton et les exercices spirituels de La Quatrième Voie ont contribué à former sa propre conception de la poésie, entendue comme «poésie blanche, poésie noire», selon qu'elle sert le surhumain ou le sous-humain, la conscience ou l'absence de la conscience.

Dans une approche qui comprend plusieurs éléments transdisciplinaires, René Daumal, lui-même, conclu que chacune des branches de la philosophie s'adresse uniquement à une partie de l'être humaine (la logique - aux instincts et au centre moteur, l'esthétique – à l'affectivité, la théorie générale de la science – à l'intellect), alors que la métaphysique est celle qui concerne l'être dans son intégralité, ce qui nécessite et aide la conscience - comme la poésie blanche.

René Daumal est profondément originel lorsqu'il fournit à ses lecteurs des exercices pratiques conçus pour les aider à devenir des poètes blancs, ou tout au moins à gagner la conscience nécessaire pour la compréhension de ce type de poésie :

Ainsi, notre approche transdisciplinaire s'est avéré utile pour mettre en lumière ce qui est profondément œuvre originale de l'auteur jugé jusqu'à maintenant d'après les influences qui se sont exercités autour de lui et non pas après ses accomplissements.